

Messiaen Quartet Copenhagen

Malin William-Olsson – violin
Viktor Wennesz – klarinett
Carl-Oscar Østerlind – cello
Kristoffer Hyldig – piano

artade tonsättare. I sextio år verkade han som kyrkoorganist i Trinité-kyrkan i Paris, och som sådan skrev han otaliga epokgörande orgelverk. Han skrev också gripande kammarmusikverk, och hans orkestermusik är ofta storskalig och orgiastisk. Det mesta är genomsyrat av hans starka katolska tro, fylld av mysticism.

1940 togs han tillfånga av tyska soldater och placerades i ett koncentrationsläger i Schlesien. Han befriades visserligen senare samma år och blev professor i harmonilära vid Pariskonserveriet, men vistelsen i lägret satte djupa spår – och resulterade i hans kanske mest gripande komposition, *Kvartett för tidens ände*, skriven i lägret och uruppförd av medfångar inför de femtusen andra medfångarna. Temat är apokalyptiskt: "Det skall inte givas någon tid mer, men den dag då den sjunde ängeln basun ljuder, skall Guds hemlighet fullbordas".

I denna kvartett nådde han en oöverträffad resning påverkad av situationens allvar. Det är en målande och uttrycksfull musik där åtskilliga av Messiaens särdrag är tydliga. Även här finns hans älskade fåglar: redan i verkets inledning, i arla morgonstund i "Kristallklar gudstjänst" väcks fåglarna, och i klarinetten hörs en näktergal. Friden ligger trygg över världen. Men i andra satsen kastas man direkt in i Messiaens religiösa mysticism. Molnomhöljd och med regnbågskrönt huvud kommer "Ängeln som tillkännager Tidens ände" och musiken är en vokalis, främst utvecklad i cellons och violinens gammalsakrala recitativ. Pianot bidrar med regnbågsfärgade eruptioner – och det är typiskt för Messiaen att i toner se färger; här närmare bestämt blått och orange.

Till Kvartettens stora lyskraft bidrar den fantasi med vilken Messiaen varierat instrumenteringen i varje sats. Tredje satsen "Fåglars avgrund" är ett inte sällan separat spelat klarinettsolo, som handlar om Tiden som den avgrund vilken endast fåglar kan överbrygga. "Intermezzo" består av fragment från de andra satserna och är mer utåtriktad, och i "Lovsång till Jesu Evighet" besjunger cello meditativt och innerligt evigheten bortom tiden. I sjätte satsen "Elementens raseri för de sju basunerna" spelar de fyra instrumenten unisont, rytmiskt och kraftfullt för att leda tankarna till domedagsbasuner. Så visar sig i sjunde satsen "Ett myller av regnbågar, för ängeln som tillkännager Tidens ände". Den sista satsen "Lovsång till Jesu odödlighet" är ett mäktigt violinsolo vars långsamma stegring mot höjden skildrar människans längtan efter Gud, Jesu längtan efter sin fader och själens längtan efter Paradiset.

I sitt allvar, sin starka förtröstan och sin kompromisslösa hängivelse har *Kvartett för tidens ände* blivit ett av de mest gripande kammarmusikverk som skrivits under 1900-talet.

För 75 år sedan, i januari 1945, förvann Raoul Wallenberg, svensken som räddade tiotusentals judars liv under andra världskriget. Vad kan passa bättre än att hedra hans minne med ett framförande av *Kvartett för tidens ände*.

Stig Jacobsson

Nästa konsert, 29 mars, blir det musik från den sefardiska diasporan med Lunds renässansensemble. Östgöta blåsarsymfoniker bjuder på Klarinettmagi med fenomenale Magnus Holmänder 13 februari och på Det glada 20-talet 12 mars. Mahler & Haydn blir det med Linköpings symfoniorkester 22 mars.

www.linkopingkammarmusik.se

Tannefors kyrka
22 januari 2020 kl. 19.00

Konserten ges med stöd av Kultur- och fritidsnämnden i Linköping,
Statens kulturråd, Sensus studieförbund
och Scandic i Linköping.

Program

Claude Debussy
1862–1918

Förspel till en fauns eftermiddag

Lars Klit
f. 1965

Taishoku Shita Niwa (The Faded Garden)

- I Lerō to Rezzu no tsuki
(Month of the Yellows and Reds)
- II Juuichigatsu no ame (Rain in November)
- III Yuki (Snow)
- IV Kansō shite tōketsu suru (Dry and Freezing)
- V Tōketsu shi ni taisuru kessen
(Decisive Battle against the Freezing Death)

Richard Wagner
1813–1883

Isoldes kärleksdöd ur *Tristan och Isolde*

Olivier Messiaen
1908–1992

Kvartett för tidens ände

Kristallklar gudstjänst
Vokalis, för ängeln som tillkännager Tidens ände
Fåglars avgrund
Intermezzo
Lovsång till Jesu Evighet
Elementens raseri, för de sju basunerna
Ett myller av regnbågar, för ängeln som tillkännager Tidens ände
Lovsång till Jesu Odödlighet

Claude Debussy kom att bana väg för ett nytt sätt att se på musik. Han blev förgrundsgestalten för den stilepok som kallas impressionismen, och på ett sätt som påminner om de impressionistiska målarnas sätt att måla, komponerade Debussy gärna i luftiga pastellfärger. Hans musik har otydliga gränser, där tonerna ofta går över i varandra utan skiljelinjer, och där klangfulla ackord är viktigare än melodierna. Rörelsens namn lånades från Claude Monets målning *Impression – soleil levant* (Intryck – soluppgång).

1876 skrev den franske poeten Stéphane Mallarmé en dikt med titeln *Förspel till en fauns eftermiddag*. Debussy funderade länge på att sätta musik till en dramatisk uppläsning av denna dikt i form av ett förspel och ett antal vinjetter. Han började 1892 komponera något han kallade 'Prélude, Interludes et Paraphrase finale'. Men alla dessa tankar resulterade till slut bara i ett förspel, som kan tolkas som en fri illustration till dikten, där faunens drömmar (eller var det verklighet?) och lidelser beskrivs utan programmusikaliska förtecken.

Faunen (denna mytiska kombination av man och get) försöker minnas. Hade han haft besök av älskliga nymfer? Hans tankar blir suddiga och blandas upp med skogens och blommornas dofter. Han njuter av vindruvorna, solens värmande strålar och den varma marken som sluter sig kring hans trötta kropp. Mallarmé sägs ha varit mycket nöjd med musiken, men så rymmer musiken också några av impressionismens mest skimrande pastellklanger.

Lars Klit är en dansk tonsättare som började sin musikaliska bana som rockmusiker på elgitarr och piano. Men han gav sig också på studier i komposition vid Det Kongelige Danske Musikkonservatorium för bl.a. Hans Abrahamsen och Ib Nørholm. Klit använder gärna sina erfarenheter som rockgitarrist i klanginspirerade verk som kammaroperan *Den Sidste Virtuos* och elgitarrkonserten *Sentinel* (båda 1994). Sedan slutet av 1990-talet har han gjort sig ett namn med kammaroperorna *Catwalk* (1997), *Anatomisk opera* (1998) och *Den sidste Virtuos* (1999), samt kammarmusikverket *Caleidoscopio del Duendecillo* (2012). Han tilldelades *Edition Wilhelm Hansens Kompositionspris* 2001.

The Faded Garden (Den vissnade trädgården) är ett flersatsigt verk tydligt inspirerat av Japan, och skrevs 2017–18 för klarinett, violin, cello och piano.

1859 kunde **Richard Wagner** avsluta arbetet med *Tristan och Isolde*. Efter många års sökande hade hans slit resulterat i en enorm, romantisk opera. Sin vana trogen hade han själv skrivit texten. *Tristan och Isolde* handlar om förbjuden kärlek som endast kan förverkligas genom att de älskande ger upp viljan att leva, för att istället förenas i en värld av icke-existens. Det hela är sannerligen sublimt. Den irländska prinsessan Isolde är gift med den åldrade kung Marke av Cornwall, men hans systerson, riddaren Tristan, drivs med hjälp av en kärleksört i armarna på Isolde utan att kunna värja sig. Operan avslutas med att Isolde sjunger en klagosång för Tristan, och därefter faller död ner över hans dödligt sårade kropp. Detta parti, *Isoldes kärleksdöd*, är laddat och hett, och kräver en sopran med stort uttryck. "Milt, knappt märkbart ler hans läppar, se, hans ögon sällsamt öppnas ..." Inte sällan framförs avsnittet rent instrumentalt. Här har det arrangerats av Messiaen Quartet Copenhagen för dess fyra instrument.

Den franske tonsättaren **Olivier Messiaen** hör till 1900-talet mest egen-